

PRAVICA

Glasilno krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek popoldne; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Stari trg 2/1 — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1-50 — Cena: za 1 mesec Din 5-,-, za četrt leta Din 15-,-, za pol leta Din 30-,-; za inozemstvo Din 7-,- (mesečno) — Oglaš: po dogovoru

Oglaš, reklamacije in naročila na uprave Jugoslovanske tiskarne, Kolportajni oddelak, Poljski nasip št. 2 — Rokopisi se ne vračajo

Člen 290. finančnega zakona.

Kamorkoli se ozremo, vidimo, da hoče vladajoča kapitalistična družba spraviti delavstvo v še večjo odvisnost, kakor je že. Bremena in posledice gospodarske krize mora nositi predvsem delavec; zakoni, kateri so sklenjeni v prid delavstvu, se ne izvajajo; socialne ustanove, katere je priklical v življenje režim pod pritiskom razmer, skuša polagoma ohrometi, kljub temu, da jih vzdržuje izključno delavstvo. Kar je izšlo v zadnjih letih zakonov ali odredb, ki se tičejo direktno ali indirektno delavstva, pomenijo vsi odločno nedobrohotnost proti — delavstvu. Tako tudi finančni zakon za leto 1926—27.

Člen 290. tega zakona namreč določa, da ne plačuje delavstvo v državnih podjetjih — izvzeta so podjetja z industrijskim značajem — prispevkov za zavarovanje zoper bolezen in nezgode, ki bi jih sicer moralo v smislu zakona o zavarovanju delavcev plačevati, da pa ima kljub temu v slučaju bolezni pravico do vseh ugodnosti, katere nudi ta zakon.

Ta člen je protisocialen.

Na podlagi omenjenega člena je odredil Osrednji urad v Zagrebu, da prenehajo biti s 1. 4. 1926 njegovi člani vsi delavci v državnih podjetjih. Učinek te odredbe ni izostal. Več slučajev je, da so zboleli očete delavci, pa niso dobili pomoči. Okrožni urad jim jo je odklonil z motivacijo, da niso več njegovi člani. Podjetja so pa rekla, da nimajo takih kreditov. Ubogi trpin pa je moral iti na delo bolan, ker bi ostal sicer brez sredstev s svojo družino. Toda vprašanje — koliko časa bo zdržal. To se godi kljub zakonu, ki pravi, da ima delavec pravico do podpore. Kaj takega je mogoče le v družbi, ki delavca sovraži.

Zgleda pa, da bodo okrožni uradi primorani, da nudijo delavcem v državnih podjetjih podporo, kljub temu, da ne plačujejo predpisanih prispevkov. In to bo pomenilo začetek konca socialnega zavarovanja. Vemo, da ima ljubljanski okrožni urad v bolniški panogi primanjkljaj in da se bo mogel ta primanjkljaj izravnati le z največjo rigoroznostjo in z velikim naporom. Če pa pomislimo, da bodo odpadli še prispevki državnih podjetij in da tudi ne bo poravnala država prispevkov, katere dolguje, ker niso poravnala nekatera državna podjetja prispevkov v letu 1925 v iznosu cirka 400.000 Din; če nadalje vpoštevamo, da bo imel okrožni urad izdatkov za delavce v drž. podjetjih najmanj 300.000 Din letno, bo okrožni urad obremenjen za čez 1.000.000 Din več. To se pravi, da se ne bo nikoli rešil primanjkljaja, ampak, da bo šel vedno bolj navzdol, dokler ne pride v smrtno krizo. Isto pot bodo šli tudi drugi uradi. In to ravno hoče sedanja družba, ker ima svoje namene.

Delavstvo se mora zavedati jasno, da se nikoli več ali pa zelo težko zopet pridobi pravica, katero je izgubilo. Zato mora biti njegova zahteva, da je socialno zavarovanje enotno, da so zakonu v socialnem zavarovanju podvrženi vsi delodajalci, tudi država ne sme biti izvzeta, ker je sicer vedna nevarnost, da bo ta zakon izigravala. Zahteva, in sicer nujna ter neuklonljiva zahteva delavstva je, da se člen 290. ukine, ker ogroža delavsko zavarovanje. Proti temu členu bo šlo v boj vse delavstvo brez razlike v skupni fronti.

Razširjajte »Pravico«!

Političen pregled.

Med binškošnimi prazniki ni bilo v našem notranjem političnem življenju prav ničesar novega. Takoj po praznikih so radikali začeli z ofenzivo proti opoziciji. Vložili so dve interpelaciji o korupcijah, ki sta jih baje zagrešila dva Davidovičeva demokrata. Dejansko pri teh interpelacijah ne gre toliko za korupcijske afere, kakor za to, da bi radikali obrnili pozornost javnosti od korupcijskih afer Radeta Pašiča na opozicijo in da bi nad vse neprijetno afero prevladali na druge rame.

Radičeva politika zgujblja med Hrvati tla. Med binškošnimi prazniki je priredil dva shoda, ki sta se mu popolnoma ponesrečila. Bil je izžvižgan od radikalov in samostojnih demokratov, ki so mu somborski shod popolnoma razbili. To je prva popolna polomija, ki jo je Radič doživel na Hrvatskem, predno bo moral oditi v začasen dvamesečen pokoj.

Neorganiziranim rudarjem.

Ko je TPD začela reducirati rudarje in njihove plače, tedaj so rudarji trumoma prihajali na tajništvo Jugoslovanske strokovne zveze rudarjev v Trbovljah. Eni so zahtevali brezposelne podpore, drugi pa, da naj jim rudarska strokovna organizacija preskrbi delo kje v domačem kraju. Oboji so bili večinoma taki, ki niso bili nikdar organizirani pri kršč. socialistični rudarski strokovni organizaciji. Denarnih podpor v brezposelnosti jim seveda nismo nudili. Član lahko reflektira na brezposelno podporo. Neorganiziran rudar pri organizaciji brezposelne podpore ne more dobiti. Delavec, ki svoje organizacije ne pozna nikdar in nikoli razen tedaj, ko rabi njeno pomoč, je prav za prav sam svoj grobokop in močen podpornik kapitalizma. Pač pa je šla naša Jugosl. strokovna zveza rudarjev na roko, kolikor je bilo mogoče, vsem tistim, ki so iskali dela. To bomo storili tudi v bodoče.

Treba je, da danes izpregovorimo neorganiziranim tovarišem važno besedo. Po prevratu leta 1918. je slov. delavstvo, zlasti rudarsko, bilo prepričano, da se mu je približal čas politične, gospodarske in socialne svobode. Brezverski socializem in komunizem se je lahko ponašal s silno močnimi delavskimi organizacijami. Med rudarstvom so imeli komunisti absolutno moč v rokah. Majhna četa krščanskih socialistov se je med več tisoč člansko komunistično rudarsko armado naravnost izgubljala. Vendar smo šli svojo kritično pot, na drugi strani pa enotno podpirali vsa rudarska in delavska gospodarska prizadevanja. V naših vrstah ni bilo delavskega izdajalca, v naših vrstah ste zaman iskali stavkokaža.

Vedno in vedno pa smo naglašali, da v brezverskem socializmu in komunizmu ne vidimo pravega in trajnega delavskega spasu. Na eni strani smo kritično motrili socialno demokratske in komunistične delavske voditelje. Je namreč tako: Kdor nima vere v Boga in v njegovo postavo, ta se razen policije in oborožene sile nima bati ničesar. Ta bo ob prvi priliki skušal splezati po delavskih hrbtih kvišku, da doseže svoje sebične namene, ki morejo pri brezvercu biti edinole živalski in materialistični. Delavstvo se je v teku zadnjih let o tem lahko samo prepričalo. Koliko socialno demokratskih in komunističnih delavskih voditeljev je prešlo na stran buržuazije! Le pogledite jih

tiste, ki so nastopali po rudarskih revirjih kot govorniki in organizatorji, kje so danes. In to ne samo pri nas! Tudi v drugih državah: Mussolini, bivši voditelj socialne demokracije, bivši glavni urednik in izdajatelj italijanskega »Avanti« (Naprej) je šel v Italiji komunistični pokret, je vzel delovnemu ljudstvu svobodo besede, tiska in organizacije, se postavil na čelo italijanske buržuazije, s katere pomočjo sedaj neomejeno vlada, pripravljajoč s svojim reakcionarnim režimom bodoči Italiji strašne dni.

Na drugi strani v socialni demokraciji in komunizmu nismo videli stvarnega previdnega in pametnega dela. Istina je, da je reakcija v naši državi v najbujnejšem cvetu. Istina pa je tudi, da se ji da s pametno strokovno politiko v marsičem pasti v hrbet. Ni treba namreč vladodržcem kazati delavski kart in adutov. Če marjašam, skrijem adut. Pa igram s svojimi prijatelji. Koliko bolj moram skrivati adute v strokovni in drugi politiki, ko igram s svojimi nasprotniki in ne za svoje, marveč za koristi celokupnega delovnega ljudstva. Komunisti in socialni demokrati pa so šli in igrali z delavstvom tako, da so jugoslovanski buržuaziji naravnost ponujali orožje v roke. Marsikak delavec in delavski zaupnik je bil po nepotrebnem zaprt. Marsikak delavski list je bil po nepotrebnem ustavljen. Marsikako delavsko premoženje je bilo samo po nerodnosti voditeljev zaplenjeno. Da je socialna demokracija in komunizem životvoren, bi mi lahko danes imeli po delavskih centrih, zlasti po rudarskih revirjih strumno armado zavedno organiziranega delavstva, strumne čete načelno in strokovno globoko naobraženih delavskih zaupnikov, nekaj ducatov izvrstnih delavskih govornikov, organizatorjev in propagatorjev.

Ta klena delavska armada bi potem lahko držala fronto nasproti veburžuaziji in reakciji. Znjeno pomočjo bi lahko vrgli zakon o zaščiti države, lahko bi vsilili izvajanje socialne zakonodaje od strani državnih in samoupravnih oblasti, lahko bi pripravili podjetnike do spoštovanja kolektivnih pogodb.

Ako smo te resnice spoznali prav in ob pravem času, potem ni zamujenega ničesar. Kajti še vedno je čas. Jugoslovanska strokovna zveza rudarjev v Trbovljah z ljubeznijo in s tovarštvom vabi v svoje vrste celokupno neorganizirano delavstvo. Preštudirati hočemo do dna načela kršč. socializma. Izobraziti hočemo celokupno delavstvo, usposobiti hočemo delavske zaupnike za strokovno in drugo delo. Hočemo, da vsi skupaj postanemo trajni naročniki svojega delavskega glasila »Pravica«, hočemo, da bo rudarsko delavstvo končno vendarle spoznalo, kje so njegovi pravi prijatelji in odkod ima pričakovati uspešne rešitve.

Kdor je neorganiziran, škoduje sebi samemu in podpira izkoriščujoči vellekapital. Kdor se organizira v soc. demokraciji in v komunizmu, podpira trhlo stavbo, ki se vedno in vedno ruši in katere ruševine vedno in vedno pokopavajo delavsko postavo. Slovenski rudar mora v krščansko socialističen delavski sindikat, ker sicer je izgubljen za vedno. Mi pa hočemo boljših dni in upamo, da jih bomo z božjo pomočjo tudi dosegli.

„Za kršč. socializem“.

Kdor hoče prav umeti idejo krščanskega socializma, mora prečitati to zelo potrebno brošurico. Dobi se v kolportajnem oddelku »Slovenca« v Jugoslovanski tiskarni v Ljubljani.

Mladi Krekovci.

Bodimo odkriti. Ne vem, kdo nosi večjo krivdo; ali mi sami ali povojne razmere. Dejstvo je, da smo pozabili po vojni na najvažnejšega činitelja v krščanski socialistični organizaciji — na svoj naraščaj, na delavsko mladino.

Delavski stan je stan zase, ima svoje posebno bistvo, svojo posebno naravo in svoje posebne potrebe. To pa vsled tega, ker je to najbolj preziran in najbolj izkoriščen stan.

Pred vojno je bil boj v znamenju procesa ločitve duhov. Proti materijalizmu se je morala poudarjati neprecenljiva vrednost krščanskih resnic za človeštvo, napram marksizmu se je ustvaril na podlagi teh resnic krščanski socializem, kateri je postal tudi temelj pri obnavljanju človeške družbe.

Druga faza delavskega gibanja pomeni pa boj za delavsko mladino. Delavski problem ne bo rešen tako dolgo, dokler ne bo ustvarjen zaveden delavski stan. Ta pa je mogoč le potom vzgoje. To so spoznali tudi nasprotniki, vsled česar so pričeli ustanavljati prosvetne mladinske organizacije. Tem bolj velja za krščanske socialiste dolžnost, da se posvete z vso silo svoji mladini. Vcepiti se jej mora veselje do izobrazbe, predvsem pa smisel za viteški značaj. Tak značaj ne bo trpel polovičarstva v delovanju Krekovca, ampak bo zahteval popolno harmonijo med njegovim življenjem in med krščanskimi načeli. Ti značaji bodo potem nujno vzljubili svoj stan, se poglobili v njegove probleme ter žrtvovali rešitvi teh problemov z veseljem vso svojo mlado energijo. Le taka mladina bo sposobna, da spozna, da je delavski stan apostolski stan in da ga je Previdnost izbrala za kladivarja, kateri bo razbil suženjske sponne materijalizma ter privedel razbito in zbegano človeško družbo zopet na pot tistega blagega idealizma, ki je začrtan v evangelijih.

Mi vsi se moramo zavedati, da ni prosvetna organizacija delavske mladine zadeva mladine same, ampak da je to gibanje zadeva celotne kršč. socialistične organizacije in da je od uspeha tega mladinskega gibanja odvisen prosep celega delavskega gibanja.

Pametni razlogi.

Borba ameriške in evropske industrije na svetovnem tržišču za konsumentil postaja vedno zanimivejša. Odkar so ameriški izdelki prodrli tudi v Evropo in to zaradi nižje cene in kakovosti, je posebno udarjena angleška industrija. Zato so začeli Angleži resno misliti na uspešno konkurenco in so začeli vprašanje motriti z vseh strani. Angleški list »Daily Mail« je poslal posebno ekspedicijo v Ameriko, da prouči to vprašanje pri viru zla — v Ameriki. No ekspedicija je šla. Na svoje veliko razočaranje je videla, o čemer bi se že prej lahko prepričala, da je delavec v Ameriki dvakrat ali celo trikrat bolj plačan kot pa v Angliji, da pa so izdelki vseeno cenejši. Za uspešno konkurenco je navedla naslednje leke:

1. Povišati se morajo delavstvu plače, da pridejo tako najširše mase do denarja; s tem se bo že sam na sebi povečal tudi konzum. Saj je že znano dejstvo, da, če ima delavec in kmet denar, ga imajo vsi in tudi država.

2. Širokemu razmahu industrije so na poti tudi teritorialne razmere,

saj je danes v pretežni večini vsaka industrija v Evropi v glavnem navezana na domači konzum; medtem ko je ameriški odprta pot po celji državi Sev. Amerike, je angleška tesno omejena na Anglijo in kolonije, kjer pa je konzum malenkosten.

3. Tudi cirkulacija denarja je premajhna. Denar mora iti iz rok v roke,

od delavca do bogataša, pa tudi od bogataša do delavca.

Najmerodajnejša izmed vseh je pač druga točka. V njej omenjena ovira bi se dala odpraviti edinole z gospodarsko unijo evropskih držav. To bi bilo gotovo ugodno za Anglijo, kako pa n. pr. za druge industrije, ki so šele v povojih.

I. kongres kršč. soc. delavske mladine v Celju.

SPORED:

Sobota, 12. junija 1926.

Ob 3 popoldne v mali dvorani Narodnega doma delegatsko zborovanje:

1. Otvoritev.
2. Sedanje stanje »Krekove mladine« (Srečko Peterlin).
3. Gospodarski in kulturni položaj delavstva v naši državi (narodni poslanec France Kremžar).
4. Delavska prosveta in »Krekova mladina« (referenta prof. Evgen Jarc in Marjanca Rozmanova).
5. Skrb za delavsko mladino (August Cvikelj).

Nedelja, 13. junija 1926.

Ob 8 sv. maša v cerkvi sv. Danijela, pri kateri poje pevski zbor Katoškega prosvetnega društva v Celju.

Po sv. maši odhod na manifestacijsko zborovanje.

Ob 9 manifestacijsko zborovanje v veliki dvorani Narodnega doma.

1. Otvoritev.

2. Kaj smo in kaj hočemo (urednik France Terseglav).

3. Delavstvo in naše razumništvo (dr. Josip Puntar in akademik Mirko Jeršič).

4. Naše delo v bodočnosti (nar. poslanec dr. Andrej Gosar).

Popoldne se vrši velika delavska veselica pri g. Janiču na Babnem z raznovrstnim sporedom. Pri veselici sodeluje godba Jugoslovanskih železničarjev v Celju.

Krekovci! Pridite na naš kongres vsi! Smatrajte udeležbo v Celju za svojo srčno in častno zadevo!

Slovenska delavska mladina, ki še nisi organizirana v naših vrstah in ti je program krščanskega socializma nepoznan, tudi ti si iskreno vabljeni in dobrodošli!

Slovenski krščansko-socialistični delavci! Za nedeljo 13. junija vas vabimo, da se v čim večjem številu udeležite manifestacijskega zborovanja, da bomo rama ob rami čimprej izvojevali svoje preupravičene delavske zahteve!

Priljubljeni odbor.

Jugoslovanska strokovna zveza. Iz centrale.

Iz glavnega tajništva. Prejeli smo poročilo naše mednarodne zveze od leta 1922.—25., ki obsega tudi zapisnik lucernskega kongresa mednarodne zveze krščanskih strokovnih organizacij. Brošura obsega 375 strani. Vsem onim, ki so se prijavili za naročilo, pošljemo brošuro prihodnje dni.

Strokovna zveza rudarjev.

Hrastnik. Odbor strokovne zveze rudarjev je imel na binkoštno nedeljo sejo. Na seji so se obravnavale krivice, ki se vrše predvsem v Ojstrškem revirju. Tamošnji obratovodjo kar tebi nič meni nič kaznuje akordne rudarje, če se mu zdi, da so premalo naredili. Tako je vzel akordnim delavcem, ki so producirali 10 vozičkov, popolnoma celi šiht, onim pa, ki so producirali do 16 vozičkov, pol šihta. Odbor je sklenil poslati vse podatke centralnemu tajniku s

prošnjo, da ukrene potrebno, da se krivice popravijo. Prihodnjo nedeljo se vrši zopet seja omenjenega odbora ob 9. uri dopoldne.

Zveza tovarniškega delavstva.

Kleparji in inštalaterji. V nedeljo dne 30. maja ob 8 zjutraj se vrši v spodnjih prostorih 1. del. konsum. društva, Kongresni trg 2, redni letni občni zbor skupine kleparjev in inštalaterjev SZTD. Udeležba za vse člane obvezna. Vabljeni tudi oni kleparji, ki želijo pristopiti v naše vrste. — Odbor.

Zveza papirniškega delavstva.

Preska. Na binkoštno nedeljo dne 23. maja se je poročil zaupnik naše organizacije delavec brusilnice Medvode Leopold Zajec z delavko istega obrata, tudi našo članico Marijo Kaiser. Novoporočencema iskreno čestitamo in jima želimo srečno bodočnost.

Beseda dana, mož velja! In ko sem dne 1. maja opravil na kratko svojo govorniško dolžnost na Rožniku pri Ljubljani, sem si preskrbel malico, — pa hajdi z opoldanskim vlakom čez ozke savske soteske proti Zidanemu mostu, mimo romantičnega Celja do pustega Pragerskega, mimo brezskrbnega Ptuja do samozavestnega Ormoža, da izstopim ob sedmih zvečer v »blatenbergu« Ljutomeru, domovini velikega učenjaka Miklošiča.

Sedem ur vožnje z osebnim vlakom — dovolj jo je. Kos mo se, med vojno vozarili po štiri in več dni, se nismo utrudili in kratko nam je bilo. Seveda smo se vozili v — fronto. Na vlaku jaz ne čitam. Za resne reči je neprimeren kraj, za politične »senzacije« je škoda oči. Ako ne dobim znanca ali zgovornega sopotnika, molčim, kadim, poslušam in razmišljam. Običajno si na vlaku v mislih napravim dispozijo in konstrukcijo govora, predavanja ali člančiča. Z velikim veseljem študiram govor, izgovorjavo in narečje v vlaku se nahajajočih ljudi. Včasih nehote ujamem izvrsten dovtip, drastično primero. Vtisne se ti v spomin, — ob priliki jo lahko uporabiš sijajno.

Kmetijski delavci.

Delavske družinske razmere na Moti pri Ljutomeru. Poročali smo o delavskih družinskih razmerah na Krapju. Danes podamo sliko iz sosedne vasi Mota, kjer so razmere skoraj popolnoma slične onim na Krapju. Samo dnevne cene delavskih moči so veliko cenejše. Posestnik M. B. plača svojemu najemniku S. M. dnevno 25 par, torej ravno toliko, kakor so plačevali pred 50 leti našim dedom, samo z razločkom, da so oni dobili vse življenjske potrebščine po plači vsaj deloma odgovarjajočem ključu, kar pa je danes popolnoma izključeno. Če smo pravilno informirani, zahteva posestnik M. B. na Moti 300 Din letne plače od svojega najemnika za stanovanje. Ne mislite pa, da plača najemnik to v gotovini, ampak mu gara celo leto s svojo družino samo za stanovanje. Mislimo si, da ima najemnik B. večjo družino. Ta družina dela cel teden pri svojem gospodarju. Plačila ne dobijo, zemljišča svojega nimajo, kaj mislite, iz česa živi ta družina v nedeljo in praznikih, ali pa v slabem vremenu, in kadar nima dela pri posestnikih? To je dokaz, da so življenjske razmere poljskih delavcev na deželi skrajno slabe in obžalovanja vredne. Na podlagi krščanskega socializma obstoječa stranka SLS, ki si zastopnica vseh stanov v Sloveniji, ozri se enkrat na to najbolj zapostavljeno kategorijo podeželskega ljudstva, ki ti je v veliki meri pomagalo do tvoje moči.

Vsem priključenim strokovnim zvezam!

Delegacija, ki je proučila na licu mesta izselitvene možnosti in življenjske pogoje naših rudarjev v Franciji, je izdelala o svojem študijskem potovanju poročilo, ki ga pošljemo v kratkem vsem strokovnim organizacijam rudarjev.

Iz poročila je razvidno, da bi mogoče računati na zaposlitev:

A. V premogovnikih:

1. Société des Mines, Lens 250 rudarjev.
2. Société des Mines Courrières Billy Montigny 300 rudarjev.

B. V železorudnikih:

1. Société Metallurgique de Knutange 1000 rudarjev.
2. Société des Mines Anderny Chévilhon (Tucquegnieun) 500 rudarjev.
3. Société d'Acierie de Longuy (Tucquegnieun) 500 rudarjev. Skupno 2250 rudarjev.

Glasov informacij pri ravnateljstvu Trboveljske premogokopne družbe ni računati, da bi mogla začeti družba z dosedanjim staležem delav-

stva v doglednem času polno obratovati.

To bi se moglo zgoditi šele tedaj, ako bi zapustilo delo še okrog 800 delavcev, ki so še zaposleni.

Še manj je seveda računati na to, da bi mogli upati od 1. januarja do sedaj odpuščeni delavci in delavke, kojih število presega 1250 na ponovno zaposlitev.

Ker je na drugi strani nemogoče, da bi mogli živeti rudarji, ki zaslužijo pri skrajšanem delu danes le po 500 do 600 Din na mesec, trajno s tem zasluzkom, je računati, da bo izselitev za mnogo rudarskih rodbin edini izhod, ki jim ostane odprt.

Po tukajšnjih informacijah je okrog 260 rudarjev že na tem, da odpotujejo v Francijo.

Pri tem položaju je važno, da se izvrši to izseljevanje organizirano, da bo mogoče interese našega delavstva čim najbolj zavarovati. Z ozirom na to svetujemo, da se prijavijo vsi rudarji, ki se žele izseliti, pri svojih strokovnih organizacijah.

Strokovne organizacije naj zahtevajo od Državne borze dela v Ljubljani, ki bo posvetila emigraciji rudarjev posebno pažnjo, potrebne tiskovine, katere naj izpolnijo vsi, ki se želijo izseliti.

Nihče naj se ne seli na poziv privatnih posredovalnih agentov!

Delavska zbornica za Slovenijo.

Kaj pa naš tisk?

Krščansko-socialistične delavske organizacije so v zadnjih treh letih v mnogočem napredovale bistveno. Po dobro uspeli proslavi 30 letnice obstoja naših organizacij smo lansko leto organizirali svoj I. kongres v Ljubljani, pred pol leta pa zadovoljivo dobojevali prvi volivni boj za »Delavsko zbornico«. »Jugoslovanska strokovna zveza« je danes činitelj, preko katere nihče ne bo mogel iti na dnevni red, kadarkoli in kjerkoli se bodo reševala pereča delavska vprašanja.

In »Krekova mladina«! Kje je bila pred leti in kje je danes! Njene podružnice se množijo, fantje in dekleta vstopajo v mladinska delavska društva in se navdušujejo za ideje kršč. socializma. Prvi njen kongres, ki bo zboroval 12. in 13. junija v Celju pa naj bi ji dal vsesplošen razmah.

Prva delavska hranilnica in posojilnica ustanavlja že svoje prve poslovalnice po delavskih središčih. Viničarji pripravljajo za letošnji december svoj I. kongres v Ljutomeru. Pereč postaja kongres rudarjev v Trbovljah in kongres tovarniškega delavstva v Kranju. Ali ni vse to dokaz, da se naše organizacije začnajo vsesplošno razmahovati?

Da! Ali pa naše delavstvo premisli, kdaj, da bi bilo vse to nemo-

France Žužek:

Med viničarji.

II. Viničarski majski praznik.

Krščansko-socialistično delavstvo praznovanja 1. maja pri nas ne bojkotira, kot to delajo nekateri naši tovariši v drugih državah. Prelep je ta dan in preveč je gospodarskih momentov, da bi ne ustavili strojev. Odklanja pa naduti pomp, zavedajoč se težkih dni in resnosti dela, katere edina bo zmogla bodoče napore. Zadnja leta so se pridružili delavskim armadam, proslavljajočim praznik dela, tudi naši viničarji. Naj bi se ostale delavske stroke dobro zavedale, kaj in koliko pomeni ta korak! Prva majska nedelja je tisti lep dan, ko se viničarji od blizu in daleč, moški in ženske, stari in mladi, organizirani in »divjaki« shajajo na majniške zборе, zahtevajoč svoje pravice.

In tako je prišlo, da sem bil letos angažiran za nedeljo 2. maja na shod viničarjev v Sv. Miklavžu za skupine: Sv. Miklavž, Svetinje in Sv. Bolfenk ter na shod v Husjaku za ljutomerško skupino. Poleg tega naj bi govoril še na rednem občnem zboru ljutomerške podružnice »Krekove mladine«.

Bila je baš sobota, opoldanski vlak nabito poln. Vendar sem še dobil prostor. Ob oknu sta sedela dva mlajša človeka, meni nasproti širokopleč, zavaljen fant kakih 18 let. Vratu skoro ni imel, marveč je glava kar nekako brez vsega prehajala v prsno okošje. Oči majhne, vprašujoče, usta vedno nekoliko odprta. Ta človek prav zares ni mogel vedeti, kaj je normalno dihanje skozi nos. Fant je v vagonu vzbudil splošno pozornost: Visoko pred oči si je namreč držal precejšnjo brošuro in čital na glas, še precej dobro zlogujoč cirilsko pisavo. Sklonjen sem videl, da opisuje knjiga »Prvi kongres samostojne demokratske stranke«. Vsekakor uvaževanja vredna brošura, pripravljena kot nalašč za glasno čitanje v vagonu! — In potem se je začelo: Do Rimskih Toplic sta ga »vlekla« moja sopotnika ob oknu, O ta prefriganca! Koliko jima zanj in koliko pritajenega smeha! Bila sta delavca. Natančno nisem mogel spoznati, odkod. Vsi trije pa so prav dobro poznali rudarske revirje ter lokalne razmere krog Laškega, odkoder so bili brez dvoma doma. Sopotnikov nisem mogel natančno določiti. Iz dejstva, da sta imela s sabo vsak po dva velika zavoja novovezanih knjig,

da sta svojega sopotnika rafinirano »vlekla« s Pašičem, Pribičevićem in dr. Gregorjem Žerjavom, da sta ga spraševala, ali pozna dr. Andreja Gosarja, poslanca laško-prevaljskega in »Pravico«, sem sklepal, da sta naša človeka. Vendar nisem bil popolnoma siguran.

»Kaj znate že cirilico, pa tako mlad?« je vprašal prvi zlogujočega brava.

»V treh urah sem se jo naučil,« je odgovoril ves srečen.

»Vi ste gotovo demokrat, pristaš najboljših in edino prave stranke. Ali poznate njeno najboljšo glasilo »Domovino«? — Vprašani se je nasmehnil in priznal, da vanjo dopisuje ter da je brošuro o prvem kongresu samostojne demokratske stranke dobil v njenem ljubljanskem tajništvu zastonj.

Tako se boste sedaj brez posebnih težav popolnoma naučili cirilice, se iz brošure vsestransko globoko naobrazili, in bodočnost, lepa bodočnost vam je zasigurana,« je flegmatično in moško nadaljeval prvi sopotnik.

Fantu se je kar smejalo. Sopotnika ga niti hip nista pustila v miru; le v Zidanem mostu jima je stražil prtljago, dočim sta šla ona dva pit vsak

goče, da si nismo pred 4 leti z nepri- merno požrtvovalnostjo ustanovili svojega samostojnega delavskega gla- sila — »Pravica«! Ta list tvori naša pljuča, s katerimi dihamo. Je naše srce, ki nam poganja našo toplo kri po žilah. Tvoji naša usta, s katerimi govorimo stotinam delavstva, klicu- joč ga na boj za delavske pravice. Je temelj obširne stavbe krščanskih so- cialnih delavskih organizacij. Ako pade ta, padejo organizacije.

Zato je nerazumljivo, da naše de- lavstvo tako malo stori za svoj samo- stojen tisk; 60 Din na leto za svoj list! Kaj je to? 240 kron, pa ti vsak teden priroma list v tvojo hišo; 52 krat na leto. Koliko dobrega čitaš, koliko dobrega se naučiš! Res je, v današnjih plitvih dneh se ljudstvu hoče dnevnih senzacij. A baš te so za delavstvo strup, podajani od vele- kapitalizma, da bi delavstvo ja ne vi- delo dovolj jasno, kje je njegov pravi sovražnik in kje je njegova rešitev.

Vse naše organizacije, vsi odbor- niki, vsi zaupniki in vsi člani in čla- nice se morajo naročiti na »Pravico«. Vsi ti morajo pridobivati neprestano nove naročnike. Kajti naš list mora postati vodilno glasilo slovenskega delavstva. To pa je mogoče samo, ako bomo vsi storili svoje dolžnosti. In to moramo! Kajti od tiska je odvisna naša zmaga in naš padeč.

Pojdimo torej na delo in ne od- jenjajmo toliko časa, dokler ne bo slednji delavec naročen na »Pra- vico«!

Kake koristi imajo občine od socialnega zavarovanja.

(Konec.)

Občine potrjujejo primernost pre- vovnih stroškov v bolnice ali na že- lezniške postaje. Razni brezvestni lastniki prevoznih sredstev zaraču- najo naravnost neverjetne zneske v mnenju, »da blagajna lahko plača«. Občine pa »primernost« računa krat- komalo potrjujejo.

Simulacije in najrazličnejše druge zlorabe v denarnem efektu pomenijo, da zavarovanje vrže proč visoke zneske in to na škodo resnih in tež- kih bolnikov. Z zlorabami je onemo- gočeno, da bi zavarovanje imelo na razpolago primerna sredstva za gra- ditev raznih sanatorijev in bolnic. Zlasti na slednjih so občine zelo in- teresirane, ker tudi one trpe pod splošnim pomanjkanjem bolnic. Sa- natorijev sploh še nimamo. Potreba po njih je pa velika. Pomislimo samo na izredno visok odstotek tuber- kuloznih bolnikov. Tem problemom mora moderna občina posvečati vso svojo pažnjo, in ako drugače ne, vsaj z vsestranskim podpiranjem zavarovalnih institucij, slednjim omo- gočiti, da ne trpe pod raznimi

zlorabami. V letu 1925. je ljublan- ski Okrožni urad za zavarovanje de- lavcev na bolniških podpornih da- jatvah izplačal okroglo 25 milijonov dinarjev. Z mirno vestjo se po dob- ljenih izkušnjah more trditi, da je bilo 25% teh izdatkov izdanih na račun raznih zlorab. V denarju je to 6 milijonov Din v enem samem letu. Da bi se ta denar uporabil v svrhu graditve bolnic, sanatorijev, bi imele občine in vsa naša zdravstvena poli- tika veliko korist, tako pa je bilo s to vsoto zadoščeno le nenormalnim strastem zlorabljanja. Občine, ki poj- mujejo svoje naloge, bi potom svojih zdravstvenih zastopov morale z vso intenzivnostjo zasledovati usodo na- šega zavarovanja in organizirati tudi v svojem lastnem področju boj proti simulacijam in zlorabam. Že samo stalni stiki z zdravniki, bi pokazali lepe uspehe, dalje sodelovanje z de- lavskimi strokovnimi organizacijami in podjetniki.

Neposredno materialno korist ima- jo občine od zavarovanja zlasti v tem, da zavarovalna institucija plačuje oskrbne stroške v bolnicah, dočim so prej padli navadno v breme občin. Ako občine primerjajo tozadevne predvojnne in sedanje izdatke, morajo videti veliko razliko. Po predvojnih zakonih svoji (žena, otroci itd.) do oskrbe v bolnici na račun zavarova- nja sploh niso imeli pravice. Stroške je nosila občina. Sedaj nosi stroške oskrbe v bolnicah tudi za svoje zavarovanje in sicer za dobo 4 ted- nov. Dalj časa je skoro malokdo v bolnici. Za zavarovane člane pa nosi stroške urad zavarovanja do 26 od- nosno 52 tednov. Občinam iz tega naslova ne nastajajo nikaki izdatki.

Zavarovanje igra zelo važno vlogo tudi pri zatiranju in zdravljenju na- lezljivih boleznih. Po celem svetu no- sijo tozadevne stroške države. Naš zakon o zavarovanju sicer predpi- suje, da država zavarovanju toza- devne stroške povrača, toda finančni zakon je to ukinitil in vse breme na- lezljivih boleznih med delavstvom nosi potom zavarovanja delavstvo samo. Kdor pa ni zavarovan in je drugače premožen, zdravi njegovo nalezljivo bolezen ne on sam, ampak država. V tem dejstvu je gotovo skrito omalova- ževanje zavarovanja in velika kri- vica zavarovancem.

Zavarovanje nosi izredno velika bremena. Odstotek premij je ostal isti, odnosno še nižji, kakor je bil pred vojno, dolžnosti zavarovanja pa so se znatno pomnožile. To breme bo moglo zavarovanje vzdržati le, ako bo deležno vsestranskih podpor, zlasti tudi od občin in od delavstva samega. V nasprotnem slučaju bo seveda za- varovanje omagalo. Zakon bo moral biti spremenjen v smeri zvišanja premij in znižanja dajatev, zlasti v pogledu oskrbe v bolnicah. To pa se bo zgodilo samo na škodo občin. To vprašanje ni malenkostno in je

vredno, da se občine zavedajo, da imajo od zavarovanja korist.

Tedenske novice.

Veliko zborovanje proti korupciji bo v nedeljo dne 30. maja ob 10. uri dopoldne v veliki dvorani hotela Uni- on. Na zborovanju govore Lj. Davidovič, dr. A. Korošec, dr. M. Spaho, Jo- ca Jovanovič in drugi. Vabljeni so vsi somišljeniki in prijatelji SLS, DS, JMO in ZS.

Odkritje spominske plošče dr. J. E. Kreku. V rojstnem kraju dr. Kre- ka pri Sv. Gregorju odkrijejo 25. ju- lija 1926 spominsko ploščo našemu največjemu delavskemu prijatelju in boritelju za pravice. Na to slavnost opozarjamo že sedaj vse tovariše, da s častno udeležbo proslavimo spomin našega dr. Kreka.

Društvo diplomiranih babic na- znanja vsem članicam z ozirom na njihova pismena vprašanja sledeče: I. Vpisnina za nanovo vpisane člani- ce znaša 26 Din letno. Med iste spa- dajo tudi one, katero so bile že v društvu, a so prekinile z rednim pla- čevanjem. II. Redne članice plačujejo po 20 Din letno. III. Neorganizira- ne babice ne morejo pristopiti k Po- kojniškemu skladu, za katerega znaša članarina, in sicer: po členu a) 10 Din mesečno; po členu b) 20 Din mesečno. IV. Odbor priporoča člani- cam, da redno plačujejo članarino in zavarovalnino, ker sicer ovirajo de- lovanje. Nadalje se priporoča vsem babicam, da se naroče na časopis »Pravica«, ker bomo le potom iste- ga sporočili nadaljnje odredbe, od- nosno ukrepe, oziroma odgovarjali na vsa došla vprašanja, in to vsled tega, da se skrčijo vsi nepotrebni stroški, kar je v prid celi organizaci- ji. — Odbor.

»Brezalkoholna produkcija«, Ljub- ljana, Poljanski nasip 10—24, pošlje vsakemu naročniku »Pravice« zani- miv cenik brezplačno. Zahtevajte ga takoj; ne bo Vam žal!

Dve veliki nesreči na Kamniških planinah. Vsako leto privabijo naše planine v binškoštnih praznikih ne- broj turistov, ki hočejo oba dneva preživeti v prosti naravi. Tudi letoš- nje binškoštni so hoteli v ta namen iz- rabiti vsi prijatelji narave. Žalibog je bilo letošnje veselje naših planincev zagrenjeno s tremi žrtvami, ki so na- šle smrt na Kamniških planinah. Med drugimi sta obiskala Kravce tudi za- ročenca trg. pomočnik Rado Stopič in hčerka stavca Mara Mancinijeva iz Rožne doline pri Ljubljani. Na poti proti Kokrškemu sedlu je vsled sne- ga in ledu, ki ga je bilo v letošnjih binškoštnih praznikih vsled dolgotraj- nega slabega vremena še zelo veliko, na enem najnevarnejših mest spodr- snelo Mancinijevi ter je padla. V tem je zagrabila, a obenem tudi spodbila svojega zaročenca, vsled česar sta oba zdrsnila po strmem žlebu na-

vzdol in obležala mrtva. Proti večeru je dohitela noč drugo skupino turi- stov, ki so vsled tega izgubili v sne- gu sled steze. V tem mučnem položaju je zašel član družbe, bančni urad- nik g. Sterle iz Ljubljane ter se je ravnotako ponesrečil in obležal kake tri korake od Stopiča in Mancini- jeve. — Vse tri ponesrečence so pre- peljali z avtomobilom v Ljubljano. Pogreb Ivo Sterleta se je vršil iz mrtvašnice pri Sv. Krištofu na pokopališče k Sv. Križu. Mancinijevo in Sopiča so pa pokopali na Viču pri Ljubljani v skupen grob. Oba po- greba sta se vršila ob mnogobrojni udeležbi občinstva.

Neumestna gorečnost. Iz cele de- žele prihajajo poročila, da zahtevajo davčni uradi z vso strogostjo, da po- ravnajo delavci zaostalo dohodnino do leta 1925. So slučaji, ko hoče priti urad do denarja potom eksekucije. Vprašanje je, če je na mestu tako postopanje v času, ko se bori dela- vec za svojo eksistenco. V interesu države same bi bilo, da preneha fi- nančna oblast s takim izterjevanjem in da tdiše delavcu vso zaostalo dohodnino do časa, ko se je pričel pobirati davek na ročno delo.

Za izseljence. Pred nedavnim ča- som imenovan izseljeniški komisar naše države za Južno Ameriko je pre- vzela svoje posle. Njegov naslov je: Jova N. Marčetič, Buenos Aires (Ar- gentina), Avda de Mayo 1370, XI. p. Eser. 296/7. — Izseljenci za Južno Ameriko naj se obračajo nanj.

Nesreča. V kolnici na Teznu se je pri žaganju s cirkularno ponesrečil delavec Jožef Čelofiga. Cirkularka mu je odrezala na levi roki dva prsta.

Smrtna nesreča. Na Brezjah se je v kamenolomu smrtno ponesrečil Ru- dolf Kleindienst, posestnik v Pera- čici. Nad njim se je utrgala skala in ga zmečkala. Ponesrečenec je bil mar- liv gospodar in splošno spoštovan.

Strašen samomor. V Mariboru si je ob odsotnosti gospodarja vzela živ- ljenje 24 letna kuharica Slava Glad. Ko so se zvečer domači vrnili, so našli vrata od stanovanja zaprta in so šele s pomočjo ključavničarja lahko vstopili v stanovanje. V spalnici so dobili služkinjo, ki je ležala vsa v krvi in z veliko rano na vratu. V roki je držala britev, s katero si je z enim zamahom prerežala vrat skoro do hrbtenice. Postelja in tla so bila vsa prepojena s krvjo. Vzrok samo- mora še niso mogli ugotoviti.

Z drevesa padel. V Blagovici je smukal na bukvi listje za krmo po- sestnik in mlinar Janez Grbec. Pri tem je padel z drevesa. Čez nekaj ur so ga našli mrtvega z razbito glavjo.

Nova tovarna. V Kraljevcu bodo zgradili novo tovarno za vagona.

Ponesrečen kolesar. Tesarskemu pomočniku Leopoldu Uršiču v Mari- boru so se pri vožnji nenadoma raz- klenile vilice na sprednjem kolesu,

en vrček piva. Ko sta ga vprašala, katera politična stranka ima večino v Trbovljah, je po kratkem razmišlja- nju izjavil, da prav natančno tega ne ve, da pa je slišal, da imajo občino v rokah nekaki »patriotje«. Le v tem slučaju je bil sopotnikoma ušel smeh, ki sta ga ves čas zadrževala.

Mahoma smo bili v Rimskih To- plinah, kjer sta sopotnika izstopila. Nadebudni mladi demokrat jima je skozi okno oddal zavoje in se od nju prisrčno poslovil. Zakaj prav kmalu ne bo tako pohvaljen, kakor je bil ta kratek čas od Ljubljane do Rimskih Toplic.

Celje. To mesto ima na svoji stra- ni celo moje srce. Da nimam nekaj važnih vzrokov in nekaj desetih praz- nih predsodkov — takoj bi zapustil belo Ljubljano in se preselil v ro- mantično gnezdece ob vitki Savinji. Koliko novih praznih splovov je plu- lo 1. maja po njej. Kam so se odprav- ljali savinjski splovvarji? Gotovo so natovorili les, da ga po Savi splovijo daleč na jug. — Celje: Krog mesta važne industrije. Sedež najbolj reak- cionarnih veleobrtnikov-demokratov, ki intrigirajo na odločilnih mestih pri vsak hip zoper vse socialne pri- dobitve delavstva. Celje, ali boš razu- melo klic vseh osrednjih krščansko-

socialističnih organizacij? Ali boš spoznalo svoj dan? Ali boš uvidelo, kaj je struma, smotrna delavska organizacija? Ali boš v stanu, znebiti se lažisocialističnih prerokov, dema- govov, skakačev in sebičnežev? — Ni namreč samo slučaj, da bo baš v Celju zboroval I. kongres krščanske socialistične mladine! — Celje: Ko- liko delavskih zaupnikov, koliko de- lavcev so že mučili tvoji zaporji. De- lavci so bili sojeni in obsojeni, — morilec Fakina pa so brez procesa ne- kaznovano korakali v svoboden dan. Zares: slovenska »glavnjača«! A pri- šel bo dan, dolgo pričakovani, ko se delavstvo ne bo z žalostjo oziralo v tvoje zidovje. Ko so pokopavali zad- njega celjskega grofa, je ljudstvo glasno plakalo, dobro vedoč, kako ve- liko oporo so mu vzeli zahrbtni ma- džarski morilci. Naj bi delovno ljud- stvo Celja in njegovega gospodarsko- zemljepisnega zaledja pravočasno spoznalo silno moč idej kršč. socija- lizma, naj bi se brez oklevanja zbra- lo pod našimi prapori, kujoč svoj maj, zmago svojo, vstajenje delovnega ljudstva, zmago dela nad mrtvim ka- pitalom! —

Čim bolj smo se bližali Prager- skemu, tem več visokih, krasno oven- čanih mlajev je stalo po vaseh: »maj-

paum« jim pravijo. Kmetski fantje, »pijebci« jih postavljajo: najvišje, naj- vitkejše, najlepše. Kakor molitev dol- goiztegnjenih izsušenih rok kipe proti nebu. Lepa navada, v mojem rojstnem kraju nepoznana. V Cirkov- cah je stal posebno visok mlaj prav blizu ljudske šole. Kdo bi se ne spomnil nazaj: Sedanji viški katehet, prijatelj p. Engo Klasinc je pel novo mašo; premicija ji pravijo Štajerci. Pa smo jo mahnil tja njegovi varo- vanci kranjski študentje: Rajni Ja- nez Jeretina, Jože Strnad, Andrej Kušlan, Ciril Jeglič, Luce Lenič, za katerim smo že molili in brali črne maše, — pa jo je strela nekega dne meni nič tebi nič prisekala iz ruske- ga ujetništva —, in moja malenkost. To je bilo leta 1914.; v soboto 25. ju- lija smo si ogledovali »urgerski« Ptuj. Vse »tajč«. Le pri Brenčiču in Zupančiču si lahko govoril slovensko. In po 10 mesecih? Ko se je maja me- seca preselil iz Ljubljane v Ptuj nado- mestni bataljon bivšega 17. pešpolka, tedaj je Ptuj kar čez noč postal slo- venški. To dejstvo je silno šlo na možgane rajnemu Orniku, nemčur- skorenegatskemu županu. Začele so se intrige in že 15. julija se je kranj- ski Janez selil v Judenburg, kjer je kot dalmatinski mezeg skoro tri leta

vozil težke tovore s postaje pa po utrudljivem dolgem judenburškem klanecu; ali pa je nosil v nahrbtnikih repo in krompir po bregovih Mure visoko v mesto, komaj loveč sapo. Po šentflorjanski nedelji leta 1917., po znamenitem uporu so Janeze poslali tik za fronto v Tolmezzo. Krvnikom se je hotelo v slučaju upora hitrih ju- stifikacij. Janezom pa se je v Tolmez- zo godilo boljše kot drugod. Podneb- je bilo, stanovanja udobnejša in kar je bilo glavno: menaža boljša! Toda, kje smo? Da: 25. julija 1914 v Ptuj. Pred vojašnico bataljon pionirjev v bojni opremi. Prisega, pretresljivi »Zum Gebet«, »Abmarsch — Direk- tion Bahnhof«, »Einwagonierung« in že je šlo proti jugu —. 26. julij 1914: nova maša, mobilizacija, jok žensk, odhod mož; na postajah straže, stra- že na mostovih: straže, straže, pred tuneli: straže, straže. Vlaki polni lju- di: povsod mahanje robcev, neznana prazna groza v očeh —. In potem je šlo — — — naj vrag vzame vse spo- mine. Jaz sem z našim mladim sod- nikom prepričan:

»Bratje, še nam bodo zvezde si- jale!«

čitajte »Pravico«!

vsled česar je Uršič zletel z glavo na prej na tla. Pri padcu si je popolnoma odbil levi uhelj ter pretresel možgane. Nezvestnega so prepeljali v bolnišnico, ker se je zavedel šele naslednji dan.

Ponesrečen otrok. V Varešu je neka žena pustila doma triletno hčerko in 15 mesecev starega sinčka. Mali fantek se je priplazil do kotla v kuhinji, v katerem je vrela voda ter padel vanj. Otrok je vsled opeklin umrl.

Samomor. V Belgradu se je v svojem stanovanju obesil bivši poljedelski minister in drugi podpredsednik radikalne stranke Jovan P. Jovanović. Star je bil 63 let.

Nečloveška mati. Na bregu Ribnice blizu Podgorice v Črni gori so našli truplo umorjenega novorojenčka. Neusmiljena mati mu je prerezala grlo, nato ga polila s petrolejem in sezgala.

Dopisi.

Goričane-Medvode. Preteklo soboto, dne 22. t. m., se je naše delavstvo s svojo zastavo udeležilo kar dveh pogrebov. Zjutraj smo spremili k zadnjemu počitku svojo članico Kopač Marijo. Umrta tovarišica je bila najstarejša delavska mož papirnice Goričane, kjer je zvesto službovala nad 57 let. Pokojnici je naše delavstvo izkazalo poslednjo čast z obilno udeležbo pri pogrebu. Svetila ji večna luč! Ostalim svojcem pa naše iskreno sožalje! Ravno ta dan popoldne pa je naše delavstvo spremilo k pogrebu na pokopališče v Škofjo Loko predsednika uprav. sveta Združ. papirnic dr. K. Trillerja. Vrhovnemu predstojniku našega papirniškega delavstva želimo mirni počitek v domači zemlji!

Ladja pri Medvodah. Tukajšna podružnica sorške župnije Ladja se nahaja s svojo prijazno cerkvico sv. Petra in Pavla tako rekoč v središču našega papirniškega delavstva, kajti prav v to sososko spada tudi tovarna papirnice Goričane. Cerkevica sv. Petra in Pavla na Ladji je bila od vojne pa do sedaj brez zvonov. Preteklo spomlad pa smo napravili mesto prejšnjih dveh zvonov kar tri, seveda jeklene, ki pa vseeno prijazno poveličujejo slavo Bogu in naznanjajo, da tu biva krščansko ljudstvo delavskega in tudi kmetskega stanu. Mnogo zaslug ima za to tu po večini bivajoče naše papirniško delavstvo, zlasti tovariš J. Križaj, ki je bil v pripravljalnem odboru za nabavo zvonov kot eden izmed najbolj požrtvovalnih članov. Tudi papirnica Goričane se je odzvala s prispevkom 2000 Din za zvonove. Vrlemu našemu delavstvu, kakor tudi papirnici Goričane in vsem, ki so kaj darovali in pripomogli k našim zvonovom, izrekamo tem potom javno zahvalo.

Hrastnik. Slovensko katoliško izobraževalno društvo vabi vse članice na svoj VI. redni občni zbor, ki se vrši v nedeljo dne 30. maja ob 2 popoldne pri g. Al. Loger, soba desno. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zboru; 2. poročilo predsednika; 3. poročilo tajnika; 4. poročilo blagajnika; 5. poročilo knjižničarja; 6. poročilo dramskega odseka; 7. poročilo pevskega zboru; 8. poročilo tamburaškega zboru; 9. poročilo športnega kluba; 10. poročilo stavbnega odseka; 11. sprememba pravil; 12. volitev novega odbora; 13. slučajnosti. Vstop imajo vsi krščansko misleči, glasovalno pravico pa imajo samo legitimirani člani.

Krekova mladina.

VSEM PODRUŽNICAM IN SKUPINAM!

Tovariši, tovarišice! Agitirajte za lepo udeležbo na našem prvem kongresu. Dolžnost nas vseh je, da storimo vse, da pridobimo vse naše prijatelje, da pohite v Celje na naš mladinski kongres. Zadnje nedeljo skličite po vseh naših podružnicah in skupinah sestanke in razpravljajte o pripravah za naš kongres. Plakate smo razposlali vsem našim organizacijam. V mestih in trgih naj se takoj nalepijo na reklamne prostore, drugod pa na vidna mesta.

Potrdila o udeležbi, ki jih rabijo udeleženci za vožnjo nazaj, se bodo izdajala pred vhodom v dvorano v Narodnem domu.

Poverilnice za delegatski zbor pošljemo po naročilu podružnic in skupin takoj, ko naznanijo število delegatov za sobotno zborovanje. Kongresni znaki se bodo dobivali na kongresu takoj po prihodu vlakov.

Udeleženci, ki bodo prišli z jutranjim vlakom, se zbera na postaji, da skupno odidemo v sprevedu v mesto. Vsaka podružnica ali skupina naj ima svojega reditelja, kateri pa mora biti vedno v zvezi z glavnimi reditelji.

Rediteljstvo pri kongresu ima celjska Krekova mladina. Dolžnost vsakega udeleženca je, da sledi njihovim nasvetom. Reditelji bodo vsem udeležencem na razpolago glede informacij o odhodu vlakov, prehrane, prenočišča in drugega.

Udeleženci iz oddaljenih krajev naj se pravočasno informirajo o vožnji z vlakom, da bodo prišli v Celje okoli osme ure zjutraj.

Gostilne, kjer se bo dobil poceni obed, objavimo v prihodnji številki. **»Ilustrirani Slovenci«** bo ob priliki kongresa priobčil tudi nekaj slik iz našega mladinskega delavskega gibanja.

Vsa ostala navodila ali spremembe sledijo pravočasno.

Priljubljeni odbor.

K. Z.

Socialno stališče žene v zgodovini.

Že en sam globlji pogled po svetu nam zadošča, da takoj opazimo visoko razliko v stališču žene med kultiviranimi in nekultiviranimi narodi. Pri nomadskih, nizkostoječih narodih je žena popolnoma brezpravna, poljubni volji gospodarja podvržena žival. Ona opravlja najtežja dela, ona skrbi možu za hrano in stanovanje. Črnci, Samojeji in Indijanci ne delajo drugega kakor kadijo, jedo in spi; posebno radi pa hodijo na lov.

Enak pogled se nam odpre v zgodovini starih narodov. Pri Grkih in Rimljanih — najbolj izobraženima narodom starega veka — so bile poleg sužnjev žene, ki so opravlale najtežja dela. Rimljani so delo sploh zaničevali, njim je bilo bojevanje, opravljanje državnih služb edino, kar so cenili. Le ena svetla točka se sveti pred Kristom, ki je vedel prav oceniti delo, in to je bil Plato. V svoji utopistični knjigi »o republik« želi, da bi možje in žene opravlali enaka dela, da bi pa otroke dajali v posebna državna vzgojevališča in šole. Toda njegova želja se ni izpolnila, ker je nasprotovala ljubezni matere do otrok in moža.

Temu nesocialnemu stališču žene — saj ona ni imela dostopa v

javnost, saj je bila popolnoma moževa imovinska last, izročena njemu na milost ali nemilost — napravilo konec šele krščanstvo. Ljubezen do sočloveka, enakost tudi brez razlike spola in pa deviza »kdor noče delati, naj tudi ne je« (2 Thess. 3, 10) so povzdignile visokost žene in spoštovanje do nje, iz katere je izšel Kristus, Zveličar sveta.

Pri Germanih in Frankih je bilo enako. Nesvobodnjaki so bili obrtniki in delavci in šele pozneje, ko so razcvetela mesta, so tudi meščani prijeli za obrt. Tkale, predle in šivale so žene, da celo plemkinje se teh del niso sramovale in so skupno s svojimi deklami predle po zimi še daleč tja v pozni srednji vek.

Z ozirom na stališče onih žena, ki niso bile omožene, pa razlikujemo v teku srednjega veka dvoje razdobj: čas pred 13. in po 13. stoletju.

Za nesvobodno ženo niso Germani poznali ne zakonske in ne obrtne pravice. Po njihovem naziranju družine — to naziranje je bilo lastno tudi Slovanom — so dobile take nesvobodne žene ali žene širote v gotovih družinah delo in z delom tudi pravico do življenja v družini do smrti. Po nekaterih gradovih bogatih kmetov je včasih število teh žena dosegalo 100. V posebnih ženskih hišah, imenovanih genezije, so živele skupno, ločene od mož, pod nadzorstvom in vodstvom žena. Opravljale so dela na polju in v hiši. Če se niso poročile so imele delo in užitek v družini do smrti.

V 13. stoletju — kot navaja p. Avguštin Rösler — se je stanje teh delavk z vpeljavo rokodelskih cehov spremenilo. Rokodelski cehi v mestih so izpodrinili prejšnjo industrijo na deželi. Ti cehi so polagoma prevzeli tudi delo žena; pritegnili so nase tkanje in šivanje in žene so mogle biti le zaposlene kot pomagalko svojim možem ali pa so se in to predvsem neporočene združile in so vodile lastno hišno gospodarstvo in obrt na način cehov. Ti ženski cehi so bili na verski podlagi — kot je bila večina združb srednjega veka — in so se imenovali »Beguinenkonvente« ali »Samenungen«.

Ni brez podlage tudi naziranje, da je bilo v srednjem veku veliko več neporočenih žena kot danes in da je skrb za zaposlitev pri teh velika, dokazuje že frankfurtski obrtni red iz l. 1377., ki ima tudi določbe o delu žena.

Reformacija s svojim delom proti ženskemu samostanom in cehom je našla veliko odobravanja pri moških, in v naslednjih stoletjih so polagoma možje izrinili žene od rokodelstev. In šele francoska revolucija, na katero so imele tudi žene velik vpliv, je vpeljala svobodo obrti.

Z razvojem industrije in z izboljšanjem prometnih sredstev, dalje z odstranitvijo cehov in z vpeljavo obrtne svobode se je stanje žene bistveno spremenilo. S produkcijo nujno potrebnih hišnih stvari (živil, pijače, blaga itd.), katere so v prejšnjih časih pripravljale žene, so dobile možnost, da so se mogle temeljiteje posvetiti pravi ženskim delom in poklicem, pri katerih je možko delo časovno oziroma trajno nepomembno.

Dandanes, ko je industrija že tako napredovala in ko ne zadoščajo več prejšnja sredstva za uspešno konkurenco, ko se je že mož skoro popolnoma moral udinjati tovarnam, to je kapitalu, je postalo žensko vprašanje enako aktualno. Kam dejati, kje zaposliti in kako čuvati pred kapita-

lom te ženske mase, to je vprašanje, ki mora enako spadati med socialistična dela in ki želi nujnega izboljšanja.

Razno.

Za dekleta. V nekem okraju na Norveškem dovoljujejo zaroko le takim dekletom, ki znajo kuhati, pečti, šivati in plesti. Zato so pa tudi tamojnja dekleta že v dobi 15 let izurjena v teh domačih ženskih opravilih. Taka navada bi tudi pri nas ne bila slaba!

Brezposelnost na Čehoslovaškem. Število brezposelnih na Čehoslovaškem je znašalo po uradni statistiki koncem marca t. l. 64.088 oseb. Tekom meseca marca se je število brezposelnih dvignilo za 1991 oseb.

Velika železniška nesreča se je pripetila v Monakovem. Na vzhodnem kolodvoru je v potniški vlak, ki je bil nabito poln z izletniki in je s polurno zamudo prispel na kolodvor, zavozil z vso silo v drug potniški vlak, prav tako prenapolnjen z izletniki. Učinek te nesreče je bil strahovit: lokomotiva in več voz je bilo popolnoma razbitih. Izpod razbitih voz so izvlekli 33 mrtvih in 105 težje ali lažje ranjenih. Rešilna dela so trajala vso noč.

Velik dobiček. Škodove tovarne na Češkem izkazujejo za leto 1925. 38,8 milijonov čistega dobička. Delničarji dobe izplačano 44 odstotno dividendo.

Za kratek čas.

Pretežko pismo. Poštni uradnik stranki: »Pismo je pretežko, morate priložiti še eno znamko!« Stranka: »Potlej bo pa še težje!«

Otroška modrost. Katehet: »Koliko časa sta bila Adam in Eva v raju?« Učenec: »Da so bila jabolka zrela!«

V šoli. Katehet: »Kdo je rekel: »Človeku ni dobro samemu biti?« — Učenec: »Danijel v levnjaku.«

Brzjav. Star mešetar in živinski prekupčevalec je šel na Hrvatsko vote kupovat in je iz Zagreba brzjavil svoji ženi: »Ker sedmi vlak ne jemlje s seboj volov, pridem šele jutri.«

Radovednost. Učitelj: »Mogoče je, da so na luni tudi prebivalci.« — Jakec: »Prosim, gospod učitelj, kam pa gredo, kadar je mlaj?«

Poreka radi denarja. Prijatelj prijatelju (polglasno): »Za božjo voljo, kako ženo si si pa izbral? Saj šepa in gleda križem ter — Oženjeni prijatelj mu seže hitro v besedo: »O, le glasno govori: saj je tudi gluha.«

Dovtipni cesar Maksimilijan je pravil, da je francoski kralj kralj oslov, ker njegovi podložniki store in prenašajo vse, kar jim ukaže; španski kralj pa je kralj ljudi, ker ga ubogajo le, kadar jim ukaže, kar je prav. Najbolje da je pa za Angleže, ker je njihov kralj kralj angelov, ker jim nič slabega ne ukazuje in zato ga tudi radi poslušajo. »Mi pa,« je govoril Maksimilijan, »smo kralj kraljev, ker nas podložniki ubogajo, kadar se jim zljubi.«

Eno odvisno od drugega. Stotnik: Rekrut Majer, kako se mora torej obnašati vojak proti civilistu? — Vojak: »Gospod stotnik, to je pa odvisno od tega, kako se obnaša civilist.«

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Dopisniku iz Cvena. Vaš dopis smo odstopili Jugoslovanski strokovni zvezi, ker je dopis nejasen. — Uredništvo.

Marsikateri član I. delavskega konzumnega društva v Ljubljani še ne ve, da lahko kupi v katerikoli naši poslovalnici, če gre slučajno mimo ali pride iz dežele v mesto. — V Ljubljani so sledeče poslovalnice:

Kongresni trg št. 2, kjer je posebno bogata izbira manufakture in galanterije. V hiši je tudi gostilna in kuhinja: Dunajska cesta št. 36 v hiši Zadrugne zveze; Zaloška cesta št. 15 v lastni hiši; Celovška cesta št. 57 (Spodnja Šiška) v lastni hiši; Vič-Glince, Tržaška cesta št. 11 v lastni hiši. — Člani, držite se gesla: »Svoji k svojim!«